

پایان نامه نویسی کاربردی

مرتضی اخوان قاسمی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين

و

الصلاة والسلام على خاتم الانبياء والرسل محمد واهل بيته الطاهرين

و

اللغة الدائمة على اعدائهم

تقدیم به حضرت اسد مآیت اللہ العظمی حاج میرزا محمد حسن احمدی فقیہ، رضوان اللہ علیہ، کہ روش انس باقرآن
و حدیث و تلاش برای فهم آن دو را آموخت.

مقدمه

« پایان نامه نویسی کاربردی » ، تحریر دوم از چکیده‌ی تالیف دیگرم به نام « دستور پژوهش » است که نوشتن پایان نامه را در کوتاه‌ترین و روشن‌ترین عبارت‌ها ، عملاً ، آموزش می‌دهد .

ان شاء الله ، به هدفام رسیده باشم .

ان شاء الله ، دانش‌جویان گرامی ، مرا از دعای خیرشان در حیات و ممات‌ام ، بهره‌مند سازند .

مشتاقانه ، منتظر نقدهای شما عزیزان هستم .

مرتضی اخوان قاسمی .

قم المقدسة - موسسه‌ی آموزش عالی اجتهاد .

امرداد ماه هزار و سیصد و نود و شش هجری خورشیدی .

تعریف پایان نامه

پایان نامه ، شکل نوشتاری تلاش پژوهشی دانش جو است تا نشان دهد که او مرحله‌ی آموزش عالی را با موفقیت به پایان رسانده است .

مراحل تحقیق

تحقیق ، هفت مرحله‌ی کلی دارد :

- ۱ - انتخاب موضوع ؛
- ۲ - پرسش‌آفرینی (از راه تفکر و بهره‌گیری از دانش دیگران) ؛
- ۳ - ساختارنویسی پژوهش ؛
- ۴ - منبع‌شناختی ؛
- ۵ - مطالعه ؛
- ۶ - یادداشت‌برداری ؛
- ۷ - نوشتن .

مرحله‌ی نخست : انتخاب موضوع

انسان ، ترکیبی از دانستنی‌ها و ندانستنی‌ها است . او چیزهایی را می‌داند و چیزهایی را نمی‌داند . ندانسته‌های او بسیار بسیار بیش‌تر از دانسته‌هایش است : **وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا** . او وظیفه دارد جهل خود را به علم تبدیل کند : **« قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ »** و **« اطلبوا العلم و لو بالصين »** .

انسانی که می‌خواهد جاهل نباشد ، باید دقت داشته باشد . دقت ، زمینه‌ساز تفکر است ، و تفکر ، پرسش را می‌آفریند ، و پرسش ، کلید فهم و دانش است . بی‌دقتی ، زاینده‌ی نگاه‌های مرده است . نگاه مرده ، نگاهی دانش‌زا نیست . آیا یک مرده ، کاری انجام می‌دهد ؟

چیستی موضوع

شاید ساده‌ترین تعریف از موضوع این باشد : موضوع ، همان پرسش اصلی است که برای پاسخ به آن ، لازم است پرسش‌هایی دیگر مورد کنکاش قرار گیرد .

منشأ آفرینش موضوع

موضوع پژوهش را چه‌گونه بیابیم و بیافرینیم ؟ پاسخ‌اش آسان است :

۱- دقت ، موضوع می‌آفریند .

۲- مشورت با دیگران ، موضوع می‌آفریند .

۳- مراجعه به سایت‌ها و مراکزی که خاص پایان‌نامه‌ها هستند ، الهام‌بخش هستند و موضوع می‌آفریند .

۴- خواندن کتاب‌هایی که در باره‌ی موضوعات قرآن یا حدیث یا ... نوشته شده است ، دانش‌نامه‌ها و ... برای انتخاب موضوع ، سودمند است .

۵- نمایه‌های کتاب‌ها ، می‌تواند در انتخاب موضوع ، یاور پژوهنده باشد .

اقسام موضوع

موضوع‌ها سه گونه‌اند : کلی (مادر) و جزئی (مسئله) و ریزمسئله .

موضوع کلی (مادر) ، موضوعی را گویند که چندین موضوع جزئی (مسئله) را در بر دارد .

موضوع « دستور پایان نامه نویسی » ، یک موضوع کلی (مادر) است و موضوع های جزئی فراوانی ، مانند انتخاب موضوع ؛ تفکر و پرسش و بهره گیری از دانش دیگران ؛ نوشتن چهارچوب تحقیق و ... را در بر دارد .

موضوع جزئی (مسئله) ، موضوعی را گویند که چندین ریز مسئله را در بر دارد و در کنار دیگر موضوع های جزئی ، موضوع کلی (مادر) را شکل می دهند . موضوع « اخلاق پایان نامه نویسی » ، یک موضوع جزئی (مسئله) است و در کنار موضوع های جزئی دیگر ، عنوان کلی (مادر) « دستور پایان نامه نویسی » را شکل می دهد .

ریزمسئله ، موضوعی است که در کنار دیگر ریزمسئله ها ، یک موضوع جزئی را شکل می دهد . « امانت داری » یک ریزمسئله است و در کنار ریزمسئله هایی مانند « نقدپذیری » و ... ، موضوع جزئی « اخلاق پژوهش » را شکل می دهد .

نکته ی مهم - معمولاً موضوع کلی ، مربوط به کارشناسی ارشد است و موضوع جزئی ، مربوط به دکترا است و ریز مسئله ، مربوط به دوره ی دکترای ویژه (فوق دکترا) است .

نکته ی بسیار مهم - نظریه پردازی ، معمولاً در دو دوره ی دکترا و دکترای ویژه انجام می شود . انتظار از رساله ی دوره ی کارشناسی ارشد ، گردآوری کامل و تدوین دقیق و تالیف نیکو و تبیین نو از انظار گذشته گان و معاصران است .

اصول انتخاب موضوع

هر چیزی می تواند برای انسان متفکر موضوعی برای تحقیق باشد ، اما توان و وقت انسان محدود است . از این رو باید با توجه به ۱ - علاقه و اشتیاق و ۲ - متناسب با رشته ی تخصصی و ۳ - نیاز جامعه و ... ، موضوع پژوهش را برگزید .

شرایط انتخاب موضوع

در موسسه ی آموزش عالی اجتهاد ، باید موضوع ها ، این شرایط را داشته باشند :

۱ - موضوع باید قرآنی و حدیثی باشد

۲ - موضوع نباید تکراری باشد ، مگر این که تحلیل یا نقد یا بیان یا ... تازه ای انجام گیرد .

نکته ی راهگشا - با افزودن بر عنوان پایان نامه هایی که نوشته شده است یا کاستن از آن ، می توان

پایان نامه‌ها را از حالت تکراری بودن ، بیرون آورد .

نام پایان نامه

باید برای موضوعی که برای پژوهش برگزیده می‌شود ، نامی برگزید . این نام باید درست و کامل و گویا و کوتاه و زیبا باشد .

اگر پایان نامه ، کلی است عنوان هم باید کلی باشد ، مانند « دستور پایان نامه نویسی » و اگر پایان نامه ، جزئی است ، عنوان هم باید جزئی باشد ، مانند « اخلاق پایان نامه نویسی » و اگر پایان نامه در باره‌ی یک ریزمسئله است ، عنوان هم باید ریز باشد ، مانند « امانت‌داری در پایان نامه نویسی » . در انتخاب نام ، ذوق و هنر آدمی است که نقشی بسیار دارد . در انتخاب نام ، با خوش‌ذوقان هم مشورت شود .

در قدیم ، منش نویسندگان بر این بود که « نام مُسَجَّع (آهنگین) » بر تالیف خود می‌گذاشتند ، اما در پایان نامه نویسی ، به کارگیری این هنر مناسب نیست .

اگر می‌خواهید پایان نامه را به شکل کتاب منتشر کنید ، انتخاب نام آهنگین ، کاری شایسته است .

مرحله‌ی دوم : پرسش‌آفرینی (از راه تفکر و بهره‌گیری از دانش دیگران)

موضوع که مشخص شد ، باید در باره‌ی آن تفکر کرد و پرسش‌هایی را آفرید . باید دید که چه چیزی در باره‌ی این موضوع برای ما مجهول است و چه پرسش‌هایی در باره‌ی آن برای ما مطرح است . تا می‌توانیم باید پرسش‌های گوناگون بیافرینیم . این کار ، عقل انسان را رشد می‌دهد و پویا می‌کند . عقلی که رشد نکند و پویایی نداشته باشد ، با نبودش یکی است ! چیزی که هست و از آن استفاده نمی‌شود چه تفاوتی با نبودش دارد ؟

سپس باید نوشته‌ها را خواند و پای سخن استادان و صاحب‌نظران نشست و پرسش‌های آنان را در باره‌ی موضوع مورد پژوهش ، بر پرسش‌های خود افزود .

می‌خواهیم در باره‌ی پایان نامه نویسی ، تحقیق کنیم . ابتدا پرسش‌های خود را - هر چه به فکرمان می‌آید - یادداشت می‌کنیم . نتیجه چنین می‌شود :

- پژوهش با تحقیق تفاوت دارد ؟

- اخلاق پژوهش و تحقیق چیست ؟

- مرحله‌های پژوهش و تحقیق چیست ؟

- میان پژوهش در دوره‌ی کارشناسی ارشد و دکترا و ... تفاوت است ؟

- ادب پژوهش در دانش‌ها متفاوت است ؟

- میان تالیف کتاب و پایان نامه ، تفاوت است ؟

- ویژه‌گی یک پژوهش خوب چیست ؟

... -

آن گاه این پرسش‌ها را دقیق‌تر و ریزتر می‌کنیم . با این کار پرسش‌های تازه‌ای آفریده می‌شود :

- پژوهش چند مرحله دارد ؟

- نخستین مرحله‌ی پژوهش کدام است ؟

.... -

سپس از دانش دیگران یاری می‌گیریم و پرسش‌هایی را که آنان در این باره داشته‌اند ، در پیش‌دید

خود قرار می‌دهیم و افق نگاه را وسیع‌تر می‌گردانیم . نتیجه ، چنین می‌شود :

- چرا بشر ، تحقیق و پژوهش را روش‌مند دانست ؟

- نخستین بار چه کسی در باره‌ی روش تحقیق و پژوهش ، کاوش کرده است ؟

- نخستین نوشته در این زمینه ، از کیست ؟

- آیا روش‌مند کردن پژوهش ، در پیش‌رفت علم ، نقش داشته است ؟

- آیا این نقش ، به اندازه‌ی کافی ارزش‌مند بوده است و به زحمت استفاده از روش‌مندی پژوهش

می‌ارزد ؟

... -

مرحله‌ی سوم : ساختارنویسی پژوهش

ساختار و چهارچوب پژوهش را می‌توان به چراغ تشبیه کرد که در پرتوافشانی‌اش ، راه را از بی‌راهه

نشان می‌دهد و نیز می‌توان آن را نقشه‌ی راه دانست که پژوهنده را به مقصد می‌رساند . اگر طرح و

ساختار پژوهش نباشد ، پژوهنده ، در تاریکی‌ها و بیراهه‌ها گام برمی‌دارد و خواننده‌اش را هم سرگردان

می‌سازد . نبود ساختار و سازه‌ی مناسب ، انسان را با اطلاعات و دانسته‌هایی روبه‌رو می‌کند که یا پاسخ

پرسش‌هایش نیست یا پاسخ دیرپاب آن پرسش‌ها است . در هر دو صورت ، هزینه‌های زیادی در وقت و

سرمایه و ... هدر می‌رود .

در تدوین طرح تحقیق ، ابتدا باید محقق پرسش‌های خودش را سامان دهد و به آن نظم منطقی دهد . ابتدا ، خود اقدام به نظم‌دادن پرسش‌ها کند و آن‌گاه با مراجعه به دانش دیگران ، چه شفاهی و چه کتبی ، مانند دایرةالمعارف‌ها و دانش‌نامه‌ها و اصطلاح‌نامه‌ها و فهرست‌های موضوعی و فرهنگ‌نامه‌ها و نمایه‌های کتاب‌هایی که در باره‌ی موضوع مورد تحقیق نوشته شده است ، طرح تحقیق را سامان دوباره و دقیق‌تری دهد .

نکته‌ی مهم – ساختار پژوهش ، در فرایند تحقیق ، اصلاح و دقیق‌تر می‌شود . هر قدر بر دانش پژوهنده افزوده شود ، ساختار پژوهش ، کامل‌تر و منظم‌تر ، سامان‌دهی می‌شود . یک پژوهنده‌ی چیره‌دست ، نخست پرسش‌ها را قالب‌بندی کرده است . او ، هنگامی که با موضوعی تازه بر می‌خورد و می‌خواهد در باره‌ی یک مسئله‌ی تازه ، تحقیق کند ، تنها باید جای خالی را با موضوعی تازه پر کند .

قالب‌بندی پرسش‌ها ، کار نظم‌بخشی به پرسش‌ها و ساختارنویسی را بسیار آسان می‌کند . پرسش‌های ما در باره‌ی هر موضوع ، دو بخش دارد : بخشی مربوط به ماهیت و هستی و ... است و بخشی مربوط به لوازم و مرتبطات آن .

ابتدا ، بخش نخست مطرح می‌شود و سپس به بخش دیگر پرداخته می‌شود .

در باره‌ی یک موضوع ، عموماً ، می‌توان این سوال‌ها را پرسید :

– چیستی (تبیین و وصف)

– چرایی و ضرورت و اهمیت

– پیشینه

– رکن‌ها و پایه‌ها

– اقسام

– مرحله‌ها

- هدف‌ها و ثمره‌ها (آن‌چه به دنبال آن هستیم)

- پیامدها (آن‌چه افزون بر هدف‌ها ، به دست می‌آید)

- گستره‌ی مصداقی

- گستره‌ی زمانی

- گستره‌ی مکانی

- سبب‌ها (به‌وجودآورنده‌ها)

- افزایشده‌ها

- کاهشده‌ها

- نابودکننده‌ها

- ارتباط‌ها

نکته‌ی دقیق - هر موضوعی ، افزون بر این پرسش‌های عمومی ، پرسش‌های خاص خود را هم

دارد .

نکته‌ی دقیق - برخی از این پرسش‌های عمومی ، در باره‌ی برخی از موضوع‌ها ، جریان ندارد .

نکته‌ی بسیار مهم - هر کدام از این پرسش‌ها ، پرسش‌های دیگری را در بر خود دارد .

نکته‌ی دقیق - پژوهش در باره‌ی اشخاص و ... پرسش‌های مخصوص خود را دارند .

مثلاً می‌خواهیم در باره‌ی « تقوا » تحقیق کنیم . پرسش‌ها را این گونه مطرح می‌کنیم :

- چیستی تقوا (تبیین تقوا) [لغوی و اصطلاحی]

- ضرورت و اهمیت تقوا

- پیشینه‌ی پژوهش در باره‌ی تقوا

- رکن‌های تقوا

- اقسام تقوا

- مرحله‌های تقوا

- هدف و ثمره‌ی تقوا

- پیامدهای تقوا

- گستره‌ی مصداقی تقوا

- گستره‌ی زمانی تقوا

- گستره‌ی مکانی تقوا

- سبب‌های تقوا (به وجود آورنده‌های تقوا)

- افزایش‌دهنده‌های تقوا

- کاهش‌دهنده‌های تقوا

- نابودکننده‌های تقوا

- ارتباط تقوا با دیگر موضوع‌ها

نکته‌ی بسیار مهم - هر کدام از این پرسش‌ها ، مطالب و پرسش‌های دیگری را در بر خود دارد . مثلاً « رکن‌های تقوا » به اعتقاد به ایزد متعال ؛ اعتقاد به بهشت ؛ نیت خالص ؛ ... تقسیم می‌شود و « ارتباط تقوا با دیگر موضوع‌ها » به ارتباط به نماز ؛ ارتباط با روزه ؛ ارتباط با زکات ؛ ... تقسیم می‌شود.

مرحله‌ی چهارم: منبع‌شناختی

اینک که پرسش‌ها مان روشن شده است و می‌دانیم مجهول‌مان چیست و در پی چه هستیم و چهارچوب حرکت علمی‌مان آشکار شده است ، باید منابع و مآخذ تحقیق‌مان را معلوم کنیم. هر کتابی شایسته‌گی ندارد تا آن را به دست بگیریم و مقداری از وقت بی‌مانند خود را برای خواندن

آن مصرف کنیم . کتاب ، فراوان است ، ولی وقت ما بسیار بسیار محدود ! کتاب فراوان است ، اما کتاب خوب کم است ! کتاب ، فراوان است ، اما بیش‌تر آن‌ها رونویسی کتاب‌های دیگر است ! شناختن کتاب خوب ، پایه‌ی اساسی برای استواری پژوهش است . شناختن کتاب خوب، هنری بی‌مانند است که اندکی از مردم از آن برخوردارند .

هر کتابی که به دست گرفته می‌شود ، رفیق انسان می‌شود . در رفاقت ، باید از بدش پرهیز کرد ! کتاب کوچک ، منش کوچکانه‌اش را به انسان تحمیل می‌کند و کتاب بزرگ ، بزرگی را به انسان یاد می‌دهد . کتاب کوچک ، سطحی‌نگری را منش انسان می‌کند و کتاب بزرگ ، دقت و عمق و محتوا را می‌آموزند . در یافتن پاسخ ، باید کتاب‌های مادر را خواند . کتاب‌های مادر را بزرگان هر فن نوشته‌اند . برخی از کتاب‌هایی که باید منبع پژوهش باشد ، چنین است :

- کتاب‌های حضرت امام خمینی
- کتاب‌های علامه طباطبایی
- کتاب‌های شهید مطهری
- کتاب‌های شهید بهشتی
- کتاب‌های علامه حسن‌زاده آملی
- کتاب‌های آیه‌الله جوادی آملی
- کتاب‌های علامه محمد تقی جعفری
- فرهنگ قرآن ، آیه‌الله هاشمی رفسنجانی
- برخی از کتاب‌های اصیل و اساسی لغت (عربی و فارسی) این چنین است :
- العین ، خلیل بن احمد فراهیدی
- جمهرة اللغة ، محمد بن حسن (ابن درید)
- تهذیب اللغة ، محمد بن احمد ازهری
- المحيط فی اللغة ، اسماعیل بن عباد (صاحب بن عباد)
- تاج اللغة و صحاح العربیة (مشهور به الصحاح) ، اسماعیل بن حماد جوهری
- الفروق فی اللغة ، حسن بن عبدالله عسکری
- معجم مقاییس اللغة ، احمد بن فارس

- مفردات الفاظ القرآن ، حسین بن محمد راغب اصفهانی
- فقه اللغة ، عبدالملک بن محمد ثعالبی
- المحکم و المحيط الاعظم ، علی بن اسماعیل (ابن سیده)
- اساس البلاغة ، محمود بن عمر زمخشری
- شمس العلوم و دواء کلام العرب من الکلوم ، نشوان بن سعید حمیری
- النهاية فی غریب الحديث و الاثر ، مبارک بن محمد (ابن اثیر جزری)
- الطراز الاول و الكنز لما علیه من لبغة العرب الموول ، علی خان بن احمد مدنی (ابن معصوم مدنی / سید علی خان مدنی)
- المعجم الوسيط ، فرهنگستان زبان عربی مصر (و ترجمه‌ی آن از آقای محمد بندر ریگی)
- التحقيق فی کلمات القرآن الکریم ، حسن مصطفوی
- المعجم فی کلمات القرآن الکریم و سرّ بلاغته ، بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی
- فرهنگ معاصر عربی فارسی ، آذرتاش آذرنوش
- فرهنگ جامع کاربردی فرزانه ، پرویز اتابکی
- لغت‌نامه‌ی دهخدا
- فرهنگ معین
- فرهنگ عمید
- فرهنگ بزرگ سخن ، حسن انوری
- برخی از کتاب‌های تفسیری مهم چنین است :
- تفسیر قرآن مجید ، امام خمینی
- المیزان فی تفسیر القرآن بالقرآن ، سید محمد حسین طباطبایی
- مفاتیح الغیب (التفسیر الکبیر) ، فخر رازی
- التبیان فی تفسیر القرآن ، محمد بن حسن (شیخ طوسی)
- الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن و السنة ، محمد صادقی تهرانی
- جامع البیان فی تفسیر القرآن (تفسیر الطبری) ، محمد بن جریر طبری
- تفسیر کنز الدقایق و بحر الغرایب ، میرزا محمد مومن مشهدی

- روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن ، حسین بن علی رازی (ابوالفتوح رازی)
- تفسیر الصافی ، ملا محسن فیض کاشانی
- التحریر و التنویر ، ابن عاشور
- کشف الاسرار و عدة الابرار ، خواجه عبدالله انصاری
- الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل و عیون الاقوایل فی وجوه التاویل ، محمود بن عمر زمخشری
- التفسیر المنیر فی العقیدة و الشریعة و المنهج ، وهبة بن مصطفى زحیلی
- تفسیر نور ، محسن قرائتی
- تفسیر راهنما ، اکبر هاشمی رفسنجانی
- تفسیر تسنیم ، عبدالله جوادی آملی
- تفسیر خسروی ، علی رضا میرزا خسروانی
- بهترین ترجمه‌های قرآن چنین است :
- ترجمه‌ی علی موسوی گرمارودی
- ترجمه‌ی سید جلال‌الدین مجتبوی
- ترجمه‌ی آیة‌الله علی مشکینی

مرحله‌ی پنجم : مطالعه

اینک که منابع خوب را شناخته‌ایم ، باید آن‌ها را درست بخوانیم و درست بفهمیم و درست حفظ کنیم .

انسان ، چیزی جز دانش و عمل نیست . مرتبه‌ی انسانی ما را دانسته‌ها و اعمال‌مان مشخص می‌کند و نه چیزی غیر از این دو : **اقْرَأْ وَ اُزِقْ !** بخوان و بالا برو !

هر مطالعه‌ای سودآور نیست ! مطالعه‌ای ارزش دارد که در همراه با دقت باشد و به یاد بماند . برخی گمان‌شان این است که باید کتاب‌های فراوان خواند تا دانش‌مند شد ! خواندن کتاب‌های زیاد ، آرزوی هر انسان آگاهی است ، اما خواندنی که در پی آن فهمیدن و حفظ نباشد ، تلاشی است بی‌ثمر . به مثال ، مانند این است که یخ‌های فراوانی را گرد آوریم ، و در زیر آفتاب سوزان بگذاریم ! چیزی از روز نگذشته ، دست افسوس است که بر دست دیگر زده می‌شود .

حضرت رسول ، صلی الله علیه و آله ، فرموده است : **علیکم بالدرایة لا الروایة !** هم‌نشین فهم باش

نه فانی در نقش !

پرخوانی بدون فهم و حفظ ، هدر دادن عمری است که دیگر به دست نمی‌آید ، هر چند همه‌ی دنیا را بدهیم ! کدام عاقل است که این سرمایه‌ی بازناگشتنی را بیهوده خرج کند ؟

فهم ، استفاده از خرد را می‌طلبد . خرد ، زاینده پرسش است . آنان که در پی فهم هستند، پرسش از دهان‌شان نمی‌افتد ! هر چه می‌بینند ، از آن می‌پرسند : درست است ؟ غلط است ؟ چرا ؟ چه اندازه ؟ چه وقت ؟ به کجا ؟ برای چه ؟ ...

هر جمله که خوانده شد ، از خود بپرسیم : منظور چه بود ؟ با اصل مطلب موافق‌ام ؟ با اصل مطلب مخالف‌ام ؟ با استدلال‌اش موافق‌ام ؟ با استدلال‌اش مخالف‌ام ؟ استدلال تازه‌ای دارم ؟ پیامدهای این سخن چیست ؟ ...

هر کدام از این پرسش‌ها ، پرسش‌هایی تازه را در پی دارد و دانش‌های دیگری را بر دانش‌اش می‌افزاید !

البته ، یافتن برخی از پاسخ‌ها، آسان نیست و باید سال‌های سال گشت و فکر کرد تا ایزد تبارک و تعالی دانایمان کند !

مرحله‌ی ششم : یادداشت‌برداری

اینک باید آن‌چه فهمیده‌ایم و پاسخ پرسش‌هامان است ، یادداشت کنیم تا تلاش علمی‌مان هدر نرود . یادداشت‌ها باید به صورت موضوعی تنظیم شوند تا استفاده از آن‌ها آسان شود .

برای یادداشت‌برداری استفاده از رایانه و برنامه‌های یادداشت‌برداری مناسب است . اگر این کار دستی انجام می‌گیرد ، بدین صورت اقدام شود :

۱ - برگه‌ای به اندازه‌ی سلطانی (A4 یا کلاسور بزرگ) بردارید .

۲ - از شماره‌ی یک تا چهارده را روی آن در دو ستون بنویسید .

۳ - فهرست موضوعی یادداشت را از کلی تا جزئی در جلوی این شماره‌ها نوشته می‌شود . مثلاً یادداشتی با این موضوع که « امر به معروف یکی از علل قیام امام حسین ، علیه السلام ، است » ، چنین عنوان‌بندی می‌شود :

تاریخ ؛ تاریخ اسلام ؛ تاریخ معصومان ؛ تاریخ امامان ؛ تاریخ امام حسین علیه السلام ؛ نهضت امام حسین علیه السلام ؛ علل قیام ؛ امر به معروف و نهی از منکر .

نکته‌ی مهم - این کار ، یک بار انجام می‌شود . بنابراین ، در وقت ، بسیار صرفه‌جویی می‌شود .

برگه‌های موجود در بازار ، بر اساس منبع و مآخذ هستند ، از این رو برای هر یادداشت باید سربرگ‌ها را پر کنیم و این کار وقت زیادی را به خود اختصاص می‌دهد و از سوی دیگر ، خسته‌گی محقق را به دنبال دارد .

۴ - متن یادداشت همیشه مربوط به ریزترین عنوان است . ریزترین عنوان ، گزیده‌ی یادداشت است .

۵ - اینک شماره‌ی یک بگذارید و یادداشت را بنویسید .

نکته‌ی مهم - یادداشت‌های بعدی که مربوط به همین ریز موضوع است ، با شماره‌های پی در پی ، در زیر یادداشت شماره‌ی یک آورده می‌شود .

۶ - تلاش‌تان این باشد که آن چه در کتاب است ، عین همان را بنویسید . از خلاصه کردن و بازنویسی و ... پرهیز کنید .

در خلاصه نویسی و بازنویسی و ... امکان اشتباه و لغزش سهوی وجود دارد و پژوهنده را در استنادهای بعدی به زحمت می‌اندازد .

۷ - یادداشت‌برداری ، چند گونه است : نقل ؛ خلاصه (انشا ، انشای خودمان است) ؛ ؛ ترجمه و نقل ؛ ترجمه و خلاصه ؛

می‌توانید برای هر حالت از حالت‌های بالا ، حرفی را قرار دهید . مثلاً حرف « ن » را برای « نقل » قرار دهید .

۸ - در پایان یادداشت ، منبع یادداشت را بنویسید . برای این کار نام نویسنده و کتاب و شماره‌ی جلد و شماره‌ی صفحه و مکان و تاریخ یادداشت و نوع یادداشت نوشته شود .

۹ - برای سرعت در یادداشت‌برداری ، می‌توان برای هر کتاب شماره‌ای اختصاص داد . برای این کار ، مرحله‌های زیر را انجام دهید :

الف) هر برگه‌ای را به یکی از حروف الفبا اختصاص دهید .

ب) با توجه به حرف نخست نام کتاب ، این مشخصات را در همان حرف ثبت کنید : شماره‌ی ردیف ؛ نام کتاب [+ زبان کتاب] ؛ نام نویسنده ؛ نام مترجم ؛ نام مصحح ؛ نام کسانی که در انتشار این اثر کوشیده‌اند ، مانند : گردآورنده و به اهتمام و به کوشش و با مقدمه‌ی ... ؛ ویراستار ؛ ناشر ؛ تعداد جلد ؛ نوبت ویرایش ؛ نوبت چاپ ؛ عدد صفحه‌ها و اندازه‌ی کتاب ؛ تاریخ انتشار ؛ مکان انتشار .

اگر نام اصلی کتاب و زبان آن و ناشر و تاریخ نشر و ... کتاب اصلی هم نوشته شود ، مناسب است .
(ج) نام حرف و شماره‌ی ردیف ، شماره‌ی اختصاصی هر کتاب می‌شود . مثلاً شماره‌ی اختصاصی کتاب « آداب الصلاة » حضرت امام ، رضوان الله علیه ، چنین است : « آ - ۱ »

(د) این شماره را با مداد در گوشه‌ی بالایی سمت چپ کتاب بنویسید - البته اگر کتاب از آن خودتان است - تا در یادداشت‌ها ، برای تسریع در یادداشت‌برداری ، به جای نام کتاب و نویسنده ، از این شماره‌ی اختصاصی استفاده شود .

اگر کتاب ، امانی است ، روی یک کاغذ کوچک ، شماره‌ی کتاب را یادداشت کنید و پس از جلد قرار دهید .

۱۰ - باید هر کتابی را که می‌خوانید و یادداشت برمی‌دارید و در پژوهش‌تان به آن استناد می‌کنید ، در پایان پایان نامه نام ببرید .

مرحله‌ی هفتم : نوشتن

اینک یادداشت‌هایی داریم که باید بر اساس آن‌ها ، پایان‌نامه‌ی خود را بنویسیم .
نوشتن را اصولی است . مهم‌ترین آن‌ها ، این است که درست و کوتاه و گویا بنویسیم .
نیز در نوشتن کلمه‌ها از یک شیوه پیروی کنیم . برای این کار از شیوه‌نامه‌ی فرهنگستان زبان فارسی ، استفاده شود .

نیز تلاش کنیم مطالب را به انشای خود بنویسیم و آن‌گاه آن‌ها را با یادداشت‌ها مان ، مستند کنیم .

نوشتن پاورقی

به هنگام مستند کردن ، پاورقی‌ها این گونه نوشته می‌شود : نام کتاب ؛ نویسنده ؛ جلد ؛ صفحه .
تذکر مهم - از نوشتن « همان » و « همو » و « نفس مصدر » و ... اجتناب شود ، بلکه نام کتاب و ... دوباره نوشته شود .

تذکر مهم - نام نویسنده‌گان و ... این گونه نوشته شود : نام کوچک ؛ نام بزرگ ؛ شهرت ؛

تذکر مهم - از نوشتن القاب پرهیز شود .

ساختار پایان نامه

ساختار پایان نامه ، چنین است :

۱- چکیده

برای معرفی پایان نامه در مجله‌های تخصصی و سایت‌ها و ... لازم است که پایان نامه ، خلاصه شود . چکیده ، بسیار سریع و دقیق ، خواننده را با محتوای پایان نامه آشنا می‌کند .

- چکیده ، حداکثر یک صفحه است .

- چکیده باید این موضوع‌ها را در بر داشته باشد : تبیین مسئله ؛ ضرورت پژوهش ؛ پیشینه ؛ پرسش اصلی ؛ فرضیه ؛ روش پژوهش ؛ پاسخ‌های داده شده (خلاصه‌ی فصل‌ها) ؛ نوآوری‌ها (نظریه‌ها) ؛ نتیجه ؛ پیشنهادها

۲- کلیدواژه‌ها

واژه‌های کلیدی ، آن کلمه‌هایی است که نشان می‌دهد پژوهش حاضر بر محور کدام اصطلاح و مفهوم تخصصی می‌گردد .

- کلیدواژه‌ها از میان عنوان پایان نامه و محتوای آن ، انتخاب می‌شود .

نکته‌ی مهم - کلیدواژه‌هایی را انتخاب می‌کنیم که عام و گسترده نباشند ، بلکه همان طور که

گذشت ، تخصصی و اصطلاح باشند . مثلاً اگر پایان نامه ، در باره‌ی « وکالت زن از نگاه قرآن و حدیث » است ، واژه‌ی « زن » ، کلیدواژه نیست ، بلکه این واژه‌ها ، کلیدی است : وکالت (وکالت زن) ؛ دعاوی ؛ پارلمان (مجلس) ؛ قانون گذاری ؛ عقل زن ؛ حقوق طبیعی ؛ آزادی شغل ؛ ...
- واژه‌های کلیدی ، در انتهای چکیده ، آورده شود .

۳- نمایه (فهرست)

نمایه (فهرست) ، دو گونه است : کوتاه و تفصیلی . در پایان نامه‌ها ، نمایه (فهرست) باید تفصیلی باشد .

تذکر مهم - نمایه (فهرست) به شکل پلکانی نوشته شود .

۴- مقدمه

مقدمه‌ی پایان نامه ، مشتمل بر مطالب زیر است :

- تبیین موضوع

تبیین موضوع از بحثی کلی شروع می‌شود و به موضوع مورد نظر می‌رسد .
یک موضوع ممکن است در علوم مختلف و حتی در یک علم ، از زاویه‌ها و جنبه‌های مختلف قابل بحث و بررسی باشد . در « بیان مسئله » کاملاً موضوع بحث را می‌شکافیم ، جایگاه آن را بیان می‌کنیم ، توضیح می‌دهیم که در تحقیق خود از چه زاویه‌ای موضوع را مورد بررسی قرار داده‌ایم .
در پایان نیز پرسش اصلی را مطرح می‌کنیم .

- ضرورت پژوهش

در این قسمت توضیح دهید که انجام دادن این تحقیق از چه اهمیت و ضرورتی برخوردار است و چه فایده‌ای بر آن مترتب است و اگر این پژوهش انجام نشود ، چه خساراتی ، فکری و رفتاری ، در پی خواهد آمد .

- هدف پژوهش

اهداف پژوهش باید در این جا توضیح داده شود . می‌خواهیم با این پژوهش ، به چه چیزی دست بیابیم ؟ آیا می‌خواهیم گره‌ای از اجتماع را باز کنیم ؟ آیا می‌خواهیم نزاعی را حل کنیم ؟ آیا می‌خواهیم مناسب روز ، تحریر تازه‌ای از یک مسئله‌ی قدیم داشته باشیم ؟ آیا ...

پژوهنده می‌تواند هدف‌ها را به دو دسته‌ی اصلی و فرعی تقسیم کند. هدف اصلی، مستقیماً از پرسش اصلی پژوهش ریشه می‌گیرد.

- پیشینه‌ی پژوهش

پیش از ما کسان دیگری تلاش کرده‌اند و تجربه کرده‌اند و مجهولاتی را به معلومات تبدیل کرده‌اند. انسان عاقل از تلاش پیشینیان بهره می‌گیرد تا با زحمت کمتر، زودتر به مقصد برسد.

با دقت در تلاش علمی گذشته‌گان، راه روشن‌تر می‌شود و کاستی‌ها و قوت‌ها نمایان‌تر می‌گردد. مراد از پیشینه‌ی پژوهش، آن است که توضیح دهید آیا تاکنون در این موضوع خاص کتاب و مقاله و پایان نامه‌ای نوشته شده‌است یا نه. اگر جواب مثبت است به برخی از مهم‌ترین آن‌ها همراه با نام نویسنده اشاره کنید و آن‌گاه وجه امتیاز تحقیق خود را بیان کنید.

اگر نوشته نشده‌است توضیح دهید که تألیف و تحقیق مستقلی در این موضوع انجام نشده و تنها در لابه‌لای کتاب‌ها می‌توان از این موضوع سراغ گرفت. در این صورت وجه امتیاز تحقیق شما، ارائه‌ی تحقیقی مستقل در این موضوع است.

تذکر مهم - مقایسه‌ی تحقیق شما و دیگران، معمولاً، در دوره‌ی دکترا و پس از آن ضروری است. در مقطع کارشناسی ارشد، تنها، سابقه‌ی تحقیق در این موضوع، فهرست‌وار مطرح می‌شود.

- پیش فرض‌ها

هر فرضیه‌ای، بر پیش‌فرض‌ها و انگاره‌هایی بنیاد گذارده شده است. مثلاً، کسی که سخن از راه‌های رسیدن به کمال می‌کند، حتماً، انسان را موجودی می‌داند که ناقص است و باید کامل شود و راه‌های رسیدن به کمال هم در اختیار او است و قدرت پیمودن راه کمال را دارد.

- فرضیه‌ی پژوهش

فرضیه، پاسخی است که پژوهنده، آن را جوابِ درستِ پرسش اصلی می‌داند. پژوهنده باید با دقت همه‌ی احتمال‌ها را در نظر گیرد و بررسی کامل کند و از میان آن‌ها، پاسخی را که درست‌تر و کامل‌تر تشخیص می‌دهد، انتخاب کند.

- پرسش‌های پژوهش

پرسش‌ها را می‌توان به دو دسته‌ی اصلی و فرعی تقسیم کرد.

پرسش اصلی، آن پرسشی است که دغدغه‌ی اصلی نویسنده است و در تحقیق خود به دنبال پاسخ‌گویی به آن است. به عبارت دیگر، سؤال اصلی همان موضوع تحقیق است که به صورت سؤال در آورده می‌شود.

مثلاً عنوان پایان‌نامه، « حکم ارتداد از نگاه قرآن » است. اینک پرسش اصلی چنین است: « [آیا] حکم ارتداد از نگاه قرآن چیست؟ »

پرسش‌های فرعی، پرسش‌هایی است که تا پاسخ آن‌ها داده نشود، نمی‌توان پاسخ پرسش اصلی را داد.

پاسخ به پرسش اصلی، نیازمند تجزیه‌ی آن به چند سؤال جزئی و فرعی است.

پرسش‌های فرعی، فصل‌های پژوهش را تشکیل می‌دهد.

مثلاً می‌خواهیم در باره‌ی آثار عبادت در قرآن تحقیق کنیم، پرسش اصلی این است: « آیا آثار عبادت در قرآن کدام است؟ » و پرسش‌های فرعی چنین است: « اثر معرفتی عبادت کدام است؟ اثر رفتار فردی عبادت کدام است؟ اثر رفتار اجتماعی عبادت کدام است؟ اثر روانی عبادت کدام است؟ اثر اقتصادی عبادت کدام است؟ اثر آخرتی عبادت کدام است؟ ... ».

تذکر بسیار مهم - موضوعات مادر که معمولاً در دوره‌ی کارشناسی ارشد انتخاب می‌شود، « پرسش اصلی » ندارد، بلکه هر فصلی، خود، پرسش اصلی است، اما اگر اصرار بر نوشتن پرسش اصلی است، باید آن را خیلی کلی نوشت. مثلاً موضوع پژوهش، « ادیان در قرآن » است. پرسش اصلی چنین می‌شود: « در قرآن در باره‌ی ادیان، چه چیزهایی مطرح شده است؟ ».

- نوع و روش پژوهش

توضیح دهید که نوع و روش انجام دادن پژوهش شما چیست. آیا وصفی است؟ آیا تحلیلی است؟ آیا ...؟ آیا کتابخانه‌ای است یا میدانی یا ...؟ آیا به چه منابعی از کتبی و شفاهی و دیجیتالی و ... مراجعه می‌کنید؟

- کاربرد پژوهش

مناسب است پژوهنده بنویسد که کاربرد این پژوهش در کجا است و چه کسان و گروه‌ها و سازمان‌هایی می‌توانند از آن بهره ببرند.

محدودیت‌ها

اگر در پژوهش خود با محدودیت‌ها و مشکلاتی مواجه بودید، در این قسمت ذکر کنید.
تذکر - این فصل ، پس از انجام دادن تحقیق نوشته می‌شود ؛ چون ، نیازمند تسلط بر مطالب است و با توجه به مطالب متن نوشته می‌شوند

۵ - فصل‌های پژوهش (بر اساس پرسش‌های فرعی)

نخستین فصل پژوهش ، اختصاص به کلیات و مفهوم‌ها دارد . فصل‌های بعدی ، برابر با پرسش‌های فرعی و فرعی‌تر است .

در فصل نخست ، ابتدا کلیات موضوع آورده می‌شود . منظور از « کلیات » مطالبی است که در زمینه‌ی بحث و پژوهش را می‌گشاید و راه تحقیق را باز می‌کند . « کلیات » در هیچ کدام از فصل‌های دیگر ، قابل مطرح شدن نیست . به عبارت دیگر در عین ارتباط با موضوع پژوهش ، پاسخ هیچ پرسش فرعی [فصل‌های کتاب] نیست .

مثلاً می‌خواهیم در باره‌ی « دستور پژوهش » ، تحقیق کنیم . در کلیات ، این مباحث را مطرح می‌کنیم : وضعیت پژوهش در جامعه‌ی جهانی و ایران ؛ نقش پژوهش در پیشرفت جامعه ؛ نقش دانشگاه و غیر دانشگاه در پیشرفت علم ؛ اشکال نظام دانشگاهی و نظام آموزشی پیش از آن مبنی بر بی‌توجهی به پژوهش ؛ عدم توجه مراکز و کارخانه‌ها و ... به لزوم پژوهش ؛ تحلیل جامعه‌شناختی بی‌توجهی به پژوهش ؛ تحلیل روان‌شناختی بی‌توجهی به پژوهش ؛ ...

نکته‌ی مهم - این قسمت ، نباید طولانی شود .

پس از آن باید مفهوم لغوی و اصطلاحی ، کلیدواژه‌های پژوهش ، تبیین و جمع‌بندی شود .

در این بخش هم نباید زیاده‌روی کرد .

۶ - نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در انتهای فصل‌های پایان نامه ، ابتدا نتیجه‌گیری می‌کنید و سپس پیشنهادهای خود را می‌نویسید . می‌توانید تحت عنوان « پیشنهادها » توصیه‌هایی را برای مسئولان آموزشی و پرورشی و رسانه‌های ارتباط جمعی و ... مطرح کنید یا راهکارها و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده ارائه کنید .

۷ - کتاب نامه

هر نوشته و گفته‌ای و سندی را که در تحقیقتان از آن سود برده‌اید ، باید در انتهای پایان نامه ، نام‌شان را ببرید .

ترتیب مشخصات کتاب‌هایی که منابع تحقیق بوده ، چنین است :

نام کتاب [و زبان کتاب] ، نام نویسنده ، نام مترجم ، نام مصحح و... ، نام ویراستار ، نام ناشر ، تعداد جلد ، شماره‌ی جلد ، نوبت ویرایش ، نوبت چاپ ، عدد صفحه‌ها و اندازه‌ی کتاب ، مکان انتشار ، سال انتشار

ترتیب مشخصات مقاله‌هایی که منابع تحقیق بوده ، چنین است :

نام مقاله [و زبان مقاله] ، نام نویسنده ، نام مترجم ، نام مصحح و... ، نام روزنامه یا مجله یا ... ، تاریخ انتشار ، شماره‌ی روزنامه یا مجله یا ... ، نوبت چاپ ، شماره‌ی صفحه ، نام مرکز یا ... انتشاردهنده ، مکان نشر

تذکره ۱ - ابتدا ، نام کتاب‌ها بیاید و بعد نام مقاله‌ها و سپس گفت‌وگوها و ...

تذکره ۲ - در چینش کتاب‌ها و مقاله‌ها ، ابتدا نام قرآن آورده شود و در ترتیب بقیه‌ی منابع ، حروف

الفبا رعایت شود .

صفحه‌آرایی و چاپ

- پایان نامه در اندازه‌ی « A4 » باشد .
- پایان نامه روی یک طرف برگه چاپ شود . از چاپ دو رو ، پرهیز شود .
- فاصله‌ی نوشته از بالا و چپ و پایین دو سانت باشد .
- فاصله‌ی صفحه از راست ، سه سانت باشد . یک سانت برای صحافی است .
- در سرصفحه ، نام تحقیق و نام فصل و شماره‌ی صفحه نوشته شود .
- تذکر - سرصفحه‌های نخست و دوم و سوم و چهارم و پنجم و ششم و صفحه‌هایی که فصل آغاز می‌شود ، سفید گذاشته شود و چیزی نوشته نشود .
- فاصله‌ی سطرها ۱۵/۱ سانتی متر باشد .
- پایان نامه ، پس از دفاع و تصویب ، در گالینگور سبز رنگ ، صحافی شود .

ترتیب و ظاهر پایان نامه

۱- روی جلد

- در روی جلد این موارد ، آورده شود :
- نشان موسسه آموزش عالی اجتهاد (وسط صفحه ؛ دوسانت فاصله از بالای صفحه)
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (قلم « IRYekan » ۱۸ سیاه ؛ وسط صفحه)
- نام مؤسسه‌ی آموزش عالی اجتهاد (قلم « IRYekan » ۱۸ سیاه ؛ وسط صفحه)

- (غیر دولتی - غیرانتفاعی) (قلم « IRYekan » ۱۴ سیاه ؛ وسط صفحه)

- نام رشته‌ی تحصیلی (قلم « IRYekan » ۱۸ ؛ وسط صفحه ؛ یک سانت فاصله از نام مؤسسه)

- نام عنوان پژوهش (قلم « IRYekan » ۳۶ ؛ وسط صفحه ؛ ده سانت فاصله از بالای صفحه)

تذکر - اگر عنوان پژوهش طولانی بود ، اندازه‌ی قلم کم می‌شود تا عنوان در یک سطر جای گیرد .

- نام استاد راهنما (قلم « IRYekan » ۱۸ ؛ وسط صفحه ؛ دو سانت فاصله از نام عنوان پژوهش)

- نام نویسنده و شماره‌ی دانشجویی در یک سطر ، و تاریخ تدوین در سطر دوم (قلم

« IRYekan » ۱۸ ؛ سمت چپ صفحه ؛ دو سانت فاصله از پایین و کنار)

۲- صفحه‌ی سفید

۳- صفحه‌ی عنوان

- نشان مؤسسه آموزش عالی اجتهاد (وسط صفحه ؛ دو سانت فاصله از بالای صفحه)

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (قلم « IRYekan » ۱۸ سیاه ؛ وسط صفحه)

- نام مؤسسه‌ی آموزش عالی اجتهاد (قلم « IRYekan » ۱۸ سیاه ؛ وسط صفحه)

- (غیر دولتی - غیرانتفاعی) (قلم « IRYekan » ۱۴ سیاه ؛ وسط صفحه)

- نام رشته‌ی تحصیلی (قلم « IRYekan » ۱۸ ؛ وسط صفحه ؛ یک سانت فاصله از نام مؤسسه)

- نام عنوان پژوهش (قلم « IRYekan » ۳۶ ؛ وسط صفحه ؛ ده سانت فاصله از بالای صفحه)

تذکر - اگر عنوان پژوهش طولانی بود ، اندازه‌ی قلم کم می‌شود تا عنوان در یک سطر جای گیرد .

- نام استاد راهنما (قلم « IRYekan » ۱۸ ؛ وسط صفحه ؛ دو سانت فاصله از نام عنوان پژوهش)

- نام نویسنده و شماره‌ی دانشجویی در یک سطر ، و تاریخ تدوین در سطر دوم (قلم

« IRYekan » ۱۸ ؛ سمت چپ صفحه ؛ دو سانت فاصله از پایین و کنار)

۴- صفحه‌ی بسم الله

بسم الله الرحمن الرحيم (به شکل طغرا ؛ وسط صفحه ؛ پنج سانت فاصله از بالا)

۵- صفحه‌ی مشخصات فنی (شناسنامه‌ی کتاب)

در این صفحه ، موارد زیر آورده شود :

نام پژوهش ؛ نویسنده ؛ استاد راهنما ؛ سال انجام دادن پژوهش ؛ تعداد صفحه‌ها ؛ واگذاری امتیاز

چاپ و ... به مؤسسه‌ی آموزش عالی اجتهاد ؛ آدرس و شماره تلفن و دورنویس مؤسسه‌ی آموزش

عالی اجتهاد (قلم « IRBadr » ۱۶ سیاه)

۶ - چکیده‌ی پایان نامه

- چکیده‌ی پایان نامه از دو سانت فاصله از بالای صفحه آغاز می شود .

- متن چکیده با قلم « IRBadr » ۱۶ نوشته شود .

۷ - صفحه‌ی هدیه (اختیاری)

در این صفحه ، دانشجو ، پایان نامه اش را به هر کس که می خواهد هدیه و تقدیم می کند . (قلم

« IRBadr » ۱۶ سیاه ؛ هشت سانت فاصله از بالای صفحه)

۸ - صفحه‌ی تشکر (اختیاری)

در این صفحه ، دانشجو ، از هر کس که می خواهد ، تشکر می کند . (قلم « IRBadr » ۱۶ سیاه ؛

هشت سانت فاصله از بالای صفحه)

۹ - صفحه‌ی نمایه

نمایه‌ی (فهرست) پژوهش (قلم « IRBadr » ۱۶ سیاه ؛ سمت راست ؛ هشت سانت فاصله از

بالای صفحه)

۱۰ - فصل ها و متن پایان نامه

- هر فصل از هشت سانت فاصله از بالای صفحه آغاز می شود .

- نام هر فصل با قلم « IRBadr » ۲۰ سیاه در سمت چپ پایین صفحه نوشته شود .

- قلم متن ، « IRBadr » ۱۶ نوشته شود .

- عنوان بحث ها با قلم « IRBadr » ۱۸ سیاه نوشته شود

۱۱ - پیوست ها

- اگر متن پایان نامه ، پیوست هایی داشت ، در این قسمت آورده می شود .

- اگر پیوست ها ، متن است ، با قلم « IRBadr » ۱۶ نوشته شود .

۱۲ - نمایه منابع

منابع با قلم « IRBadr » ۱۶ نوشته شود .

تذکر مهم - فایل بسم الله به شکل طغرا و فونت ها و ... را از سایت موسسه‌ی آموزش عالی اجتهاد

دانلود کنید .

آیین نامه‌ی اجرایی و حقوقی پایان نامه

موسسه‌ی آموزش عالی اجتهاد

- دانش جویان کارشناسی ارشد ، پس از پایان دوره‌ی آموزش ، موظف به نوشتن پایان نامه هستند .
- اگر دانش جو اقدام به نوشتن پایان نامه نکند ، از تایید فارغ التحصیلی او امتناع می شود و برابر مقررات وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری با وی برخورد می شود .
- باید معاونت پژوهشی ، « گروه تخصصی بررسی پایان نامه ها » را برای تایید یا اصلاح یا ردّ پایان نامه ها تشکیل دهد.
- باید معاونت پژوهشی ، با صدور اطلاعیه‌ای پیش از آغاز ترم دوم ، استادانی را از موسسه ، به عنوان « استاد راهنما » به دانش جویان معرفی کند .
- هر استاد ، می تواند راهنمایی سه پایان نامه را بر عهده بگیرد .
- دانش جو ، در ترم دوم ، با اختیار خود ، از میان استادان معرفی شده ، یک استاد را برای راهنمایی بر می گزیند .
- دانش جو ، با آغاز نیمه‌ی پایانی ترم دوم ، با هماهنگی و تایید کتبی استاد راهنما ، یک موضوع را به معاونت پژوهشی ارائه می دهد .
- پیشنهاد موضوع ، با پر کردن فرم « طرح اجمالی موضوع » انجام می شود .
- باید طرح اجمالی ، در « گروه تخصصی بررسی پایان نامه ها » به تصویب برسد .
- باید تایید یا اصلاح یا ردّ طرح اجمالی به اطلاع دانش جو برسد .
- اگر موضوع یا طرح اجمالی ، به تصویب نرسد ، دانش جو موظف است ، دوباره ، مرحله‌ی پیش

را بگذرانند .

- پس از تایید موضوع و طرح اجمالی آن از سوی « گروه تخصصی بررسی پایان نامه ها » ، باید دانش جو ، با هماهنگی و تایید کتبی استاد راهنما ، با آغاز ترم سوم ، طرح تفصیلی پژوهش را ارائه دهد .
- ارائه‌ی طرح تفصیلی با پر کردن فرم « طرح تفصیلی موضوع » انجام می‌شود .
- باید طرح تفصیلی ، به تأیید « گروه تخصصی بررسی پایان نامه ها » برسد .
- باید تایید یا اصلاح یا ردّ طرح تفصیلی به اطلاع دانش جو برسد .
- اگر طرح تفصیلی ، نیاز به اصلاح داشته باشد ، باید دانش جو ، سریعاً طرح تفصیلی را اصلاح کند .

- اگر طرح تفصیلی به تصویب نرسد ، دانش جو موظف است ، دوباره ، مرحله‌ی پیش را بگذرانند .
- پس از تصویب طرح تفصیلی ، دانش جو تا پایان ترم چهارم ، برای نوشتن پایان نامه ، مهلت دارد .
- باید پایان نامه ، برای تأیید استاد ، در یک نسخه به ایشان ارائه شود .
- دانشجو ، پس از تایید استاد راهنما یا پس از اصلاح کردن آن چه استاد راهنما تذکر داده است ، یک نسخه‌ی دیگر از پایان نامه را برای دفاع به معاونت پژوهشی می‌دهد .
- معاونت پژوهشی ، موظف است پایان نامه‌ی را پس از تایید استاد راهنما ، برای ارزیابی ، به استاد داور ارائه دهد .

- پس از اعلام آماده‌گی استاد داور ، با هماهنگی استاد راهنما ، در نخستین فرصت ، جلسه‌ی دفاعیه برگزار می‌شود .

- جلسه‌ی دفاعیه با حضور نماینده‌ی معاونت پژوهشی ، به این ترتیب برگزار می‌شود :
  - پانزده دقیقه ، دانش جو ، پایان نامه را توضیح می‌دهد .
  - پانزده دقیقه ، استاد داور ، اشکال‌های خود را بیان می‌کند .
  - پانزده دقیقه ، دانش جو ، به اشکال‌ها پاسخ می‌دهد .
  - پانزده دقیقه ، در صورت تمایل ، استاد راهنما ، از پایان نامه دفاع می‌کند .
- همه‌ی حاضران ، جز نماینده‌ی معاونت پژوهشی و استاد داور و استاد راهنما ، از جلسه‌ی دفاع خارج می‌شوند .

- استاد داور و استاد راهنما ، پس از مشورت ، نمره‌ی نهایی پایان نامه را می‌دهند .

حاضران به جلسه بر می‌گردند .

نماینده‌ی معاونت پژوهشی ، نمره‌ی پایان نامه را اعلام خواهد کرد .

- نتیجه‌ی دفاع ، هر چه باشد ، باید در فرم مخصوص ، ثبت و امضا شود .

- اگر استاد داور و استاد راهنما ، اصلاح پایان نامه را تایید کنند ، نمره ، مشروط به اصلاح پایان نامه

خواهد بود .

- اگر پایان نامه ردّ شود ، همه‌ی مرحله‌ها از ابتدا ، تکرار می‌شود .

- ردّ شدن پایان نامه ، مستلزم جریمه است .

*****

الحمد لله رب العالمین